

Χαλκιδείς , μετά τον χαλασμό της Κασσάνδρας το 1821, πολέμησαν στην υπόλοιπη Ελλάδα για την απελευθέρωση της από τον τουρκικό ζυγό

/ [Επιστήμες, Τέχνες & Πολιτισμός](#)

Φωτό:kolivas.de

Δρ. Ερατώ Ζέλλιου-Μαστορόκωστα

Η προσφορά της Χαλκιδικής στον Ελληνισμό είναι πολύ μεγάλη από τους αρχαιότερους χρόνους. Αλλά και στην Επανάσταση του 1821, παρά την πτώση της Κασσάνδρας στις 30 ή 31 'Οκτωβρίου 1821 (π. ήμ.), δεν είναι μικρότερη, διότι για μεγάλο χρονικό διάστημα απασχόλησε πολύ τουρκικό στρατό, ο οποίος θα προχωρούσε στη Ν. Ελλάδα και τότε άλλη θα ήταν η εξέλιξη της Επανάστασης. Επιπλέον Χαλκιδικείς συνετέλεσαν να επαναστατήσει το 1822 και η Νάουσα -το 1822 επαναστάτησε και ο Όλυμπος- ώστε ισχυρές μονάδες του τουρκικού στρατού αναγκάστηκαν να παραμείνουν στη Μακεδονία και να εδραιωθεί η Επανάσταση στη

Ν. Ελλάδα.

Συγκεκριμένως μετά την πτώση της Κασσάνδρας οι αγωνιστές αδελφοί Κωνσταντίνος, Βασιλικός (Βασίλειο), Αστέριος (Στέργιος) και Νικόλαος της ονομαστής οικογένειας Δουμπιώτη κατέφυγαν στη Νάουσα και επηρεάζοντας και τους οπλαρχηγούς της Βέροιας Καρατάσο και Αγγελή Γάτσο συνετέλεσαν ο Ζαφειράκης Λογοθέτης να κηρύξει στις 19 Φεβρουαρίου 1922 την Επανάσταση στη Νάουσα. Στη συνέχεια αγωνίσθηκαν στις μάχες του Ολύμπου, όπου κηρύχθηκε η Επανάσταση στις 8 Μαρτίου, και της Ζαγοράς, ενώ τα άλλα μέλη της πολυμελούς και πλούσιας αυτής οικογένειας εγκατέλειψαν τα Δουμπιά και εγκαταστάθηκαν στον όρμο Αγνώντα της Σκοπέλου, όπου έκτισαν πύργο, το γνωστό κάστρο Δουμπιώτη[1]. Οι Τούρκοι έκαψαν[2] και τα Δουμπιά το 1821, επειδή ήταν η πατρίδα των οπλαρχηγών Αστερίου Τσ(ι)αράπα[3] και Κωνσταντίνου Πλιάκου, και η τοπική παράδοση αναφέρει ότι το πραγματικό επώνυμο της οικογένειας Δουμπιώτη ήταν Τσ(ι)αράπα ή Πλιάκου.

Από τον όρμο Αγνώντα έκαναν επιδρομές με καράβια στις ακτές της Μακεδονίας, για να πλήξουν τουρκικούς στόχους, αλλά και για πειρατεία. Σε μία τέτοια επιδρομή σκοτώθηκε ο Αστέριος (Στέργιος) Δουμπιώτης. Κατά τον στρατηγό όμως Νικόλαο Ι. Δουμπιώτη[4], σκοτώθηκε σε μία από τις μάχες που έδωσαν οι Δουμπιώτες, όταν από τη Χαλκιδική πήγαιναν στη Νάουσα. Η οικογένεια Δουμπιώτη κατά την Επανάσταση έχασε πολλά μέλη της, μεταξύ των οποίων τον Γεώργιο, τον Χαρίτωνα και πολλές γυναίκες, οι οποίες σφαγιάσθηκαν από τους Τούρκους σε μία ένεδρα.

Ο αρχηγός της οικογένειας Κωνσταντίνος είχε συγκροτήσει σώμα 200 ανδρών. Μετά την καταστολή της Επαναστάσεως και στη Νάουσα και τον Όλυμπο με τον Αναστάσιο Καρατάσο, του οποίου ήταν συνεργάτης, βοήθησαν τον Γεώργιο Καραϊσκάκη στην εκκαθάριση των Αγράφων από τα τουρκικά αποσπάσματα. Στις 19 Ιουνίου 1823 ο Γραμματέας της Επικρατείας Αλέξανδρος Μαυροκορδάτος έστειλε επιστολές προς τους Θεσσαλομακεδόνες οπλαρχηγούς, στον καθένα χωριστά, μεταξύ των οποίων και στον Κωνσταντίνο Δουμπιώτη[5], ο οποίος και τα επόμενα έτη έλαβε μέρος σε πολλές μάχες στη Ν. Ελλάδα με τον Αναστάσιο Καρατάσο, τον Αγγελή Γάτσο, τον Νικόλαο Κριεζώτη κ.ά. και τραυματίσθηκε πολλές φορές. Το 1825, μετά από εισήγηση του Ιωάννη Κωλέττη, τιμήθηκε με τον βαθμό του στρατηγού, ο Καποδίστριας του έδωσε τον βαθμό του χιλίαρχου[6] και επί Όθωνος, ο οποίος τον εκτιμούσε για την μεγάλη προσφορά του στην πατρίδα, αποστρατεύθηκε με τον βαθμό του ταγματάρχη, επειδή συμμετείχε σε ορισμένα γεγονότα κυρίως κατά της αντιβασιλείας[7]. Πέθανε στη Χαλκίδα πριν το 1865.

Ο Βασιλικός (Βασίλειος) έλαβε επίσης μέρος σε πολλές μάχες και στη Ν. Ελλάδα,

γι' αυτό το 1825 έλαβε τον βαθμό του χιλίαρχου. Προικοδοτήθηκε[8] από το ελληνικό κράτος ανθυπολοχαγός και πέθανε πιθανόν στη Νέα Πέλλα Αταλάντης, άγνωστο[9] πότε. Μία αίτηση όμως της χήρας αυτού Μαρίας με ήμερομηνία 7.6.1865, με την οποία αίτείται σύνταξη, αναφέρει ότι απεβίωσε το 1853.

Και ο Νικόλαος αγωνίσθηκε καθ' όλη τη διάρκεια της Επανάστασης και διετέλεσε ύπαρχος στη χιλιαρχία του Τσάμη Καρατάσου. Μετά την απελευθέρωση της Ν. Ελλάδος εγκαταστάθηκε στη Νέα Πέλλα Αταλάντης, όπου απεβίωσε πριν την 20η Αυγούστου 1865, ημερομηνία της αιτήσεως της συζύγου του Τριγώνας, με την οποία αιτείται αποζημίωση για την προσφορά του συζύγου της στην πατρίδα.

Ο Εμμανουήλ[10] Δουμπιώτης του Βασιλικού (Βασιλείου) αναφέρεται στα αρχεία της Επανάστασης του 1821, αλλά δεν έχουμε άλλες πληροφορίες. Μετά την απελευθέρωση της Ν. Ελλάδος εγκαταστάθηκε στη Νέα Πέλλα Αταλάντης.

Ο Ιωάννης[11] Δουμπιώτης ήταν υιός του Νικολάου. Νεότατος στην Επανάσταση του 1821 πολέμησε στις Σποράδες, την Εύβοια και την Αττική. Το 1854 έλαβε μέρος με τον Τσάμη Καρατάσο[12] στην Επανάσταση στη Χαλκιδική, αλλά το σώμα του φόνευσε από παρεξήγηση Άγγλο ναύτη, φυλακίσθηκε στις φυλακές του Μεντρεσέ και απεβίωσε το 1882.

Στην οικογένεια Δουμπιώτη πρέπει να εντάξουμε και τον Αθανάσιο Τζάκα[13], ανεψιό του Κωνσταντίνου Δουμπιώτη, ο οποίος έλαβε μέρος στη μάχη στο Τρίκερι, στο Νεόκαστρο (Πύλο) της Πελοποννήσου εναντίον του Ιμπραήμ, στον Πειραιά κατά του Κιουταχή. Στα αρχεία των αγωνιστών αναφέρεται ως υπαξιωματικός Β' τάξεως. Μετά την απελευθέρωση της Ν. Ελλάδος πρέπει να έμεινε στη Σκόπελο.

Από τη Β. Χαλκιδική, τα Ριζά (Σιποτνίκια) καταγόταν και ο Βασίλειος Αθανασίου[14], ο οποίος δεν έλαβε μέρος στην Επανάσταση της Χαλκιδικής το 1821 αλλά στην Επανάσταση του Αλέξανδρου Υψηλάντη στις παραδουνάβιες χώρες, όπου βρισκόταν από το 1812. Αγωνίσθηκε και με τον Ιωάννη Φαρμάκη και το 1825 επέστρεψε στην Ελλάδα όπου αγωνίσθηκε ηρωικότερα έως την απελευθέρωση με τον Φαβιέρο, τον Χατζημιχάλη Νταλιάνη και τον Γεώργιο Καραϊσκάκη και τραυματίσθηκε τρεις φορές. Συγκεκριμένα έλαβε μέρος στην εκστρατεία το 1826 κατά της Καρύστου, τον χειμώνα του 1826-1827 στις μάχες της Αράχωβας, του Διστόμου, της Δόμβρυνας, της Αθήνας και άλλες. Μετά την πτώση της Αθήνας συνέχισε τον αγώνα στην Κρήτη. Το 1832 έλαβε τον βαθμό του ταγματάρχη και το 1839 απεβίωσε.

Ο Γιαννάκης Παπαγεωργιάκης[15] ο γνωστός Πολυγυρινός γραμματέας του Οικουμενικού Πατριαρχείου, μετά τον απαγχονισμό του Γρηγορίου Ε' κατέβηκε

στην Πελοπόννησο, αγωνίσθηκε και σκοτώθηκε κατά την ηρωική έξοδο του Μεσολογγίου τον Απρίλιο του 1826. Μάλιστα ανήκε στην «αθάνατη φρουρά», την οποία αποτελούσαν Μακεδόνες, μεταξύ των οποίων πρέπει να ήταν και ο αδελφός του Μαυρουδής και άλλοι ίσως Χαλκιδικείς και Ρουμελιώτες. Ο Μαυρουδής Παπαγεωργάκης απεβίωσε το 1844 στη Σκόπελο ή στην Αθήνα έχοντας λάβει τον βαθμό του συνταγματάρχη, επομένως η προσφορά του για την απελευθέρωση της Ελλάδος θα ήταν μεγάλη.

Ο καπετάν Γεωργάκης Κρήτος έλαβε μέρος με άλλους Κασσανδρινούς στη μάχη στα Δερβενάκια και σε άλλες μάχες που έγιναν στην Πελοπόννησο.

Το 1824 η ελληνική κυβέρνηση έστειλε στα Ψαρά 1.200 Μακεδόνες για να υπερασπισθούν το νησί από την απειλούμενη απόβαση του τουρκικού στόλου. Μεταξύ αυτών ήταν και οι Χαλκιδικείς καπετάν Κότας, Λάμπρος Κασσανδρινός, οι επίσης Κασσανδρινοί Παπαδημήτρης Αναστασίου, Αδάμ Λάμπρος, καπετάν Θανασάκης[16], ο υιός του Παναγιώτης, ίσως ο πρόκριτος της Βάλτας Ιωάννης (Γιαννιός) Χατζηχριστοδούλου, ο Εμμανουήλ Χαμόθεος από την Καλάνδρα και 60 περίπου άλλοι, οι οποίοι έγιναν ήρωες της εποποιίας των Ψαρών στις 22 Ιουνίου 1824. Μόνον ο υιός του καπετάν Θανασάκη Παναγιώτης επιβιβάσθηκε σε μία βάρκα και μετά σε ένα γαλλικό πλοίο και τον συναντούμε να πολεμά στο Μανιάκι με τον Γρηγόριο Δικαίο, όπου τραυματίσθηκε σοβαρότατα, οι Τούρκοι τον θεώρησαν νεκρό και δεν τον σκότωσαν. Έλαβε μέρος και σε άλλες μάχες στην Πελοπόννησο, στην εκστρατεία στην Αττική με το σώμα του Ιωάννη Νοταρά, υπηρέτησε στον στρατό του Καποδίστρια, του Όθωνος και σκοτώθηκε το 1852 στη Λειβαδιά σε συμπλοκή με τη συμμορία Νταβέλη.

Άλλοι γνωστοί αγωνιστές από τη Χαλκιδική είναι ο Άντωνιος Χατζηχριστοδούλου, ανεψιός του Γιαννιού από τη Βάλτα, γι' αυτό η πατρίδα τον τίμησε με το 8853/15.7.1845 Β.Δ. με τον Αργυρό Σταυρό[17]. Και ο γεννηθείς το 1785 στην Κασσάνδρα Βασιλικός[18], ο οποίος μετά τον χαλασμό της Κασσάνδρας κατέφυγε στη Σκιάθο, πολέμησε στο Τρίκερι και στην Ανατ. Ελλάδα το 1826-1829 και το 1870 ζούσε πρόσφυγας στη Σκόπελο.

Οι Χαλκιδικείς όμως που αγωνίσθηκαν στη Ν. Ελλάδα και αγνοούμε τα ονόματά τους είναι πάρα πολλοί. Και έλαβαν μέρος και σε πολλές ονομαστές μάχες, όπως αυτή που έδωσε ο Καρατάσος με 200 Μακεδόνες (Χαλκιδικείς και των περιοχών του Βερμίου και Ολύμπου) στις 18 Μαρτίου 1825 εναντίον του Ιμπραήμ στον Σχοινόλακα της Μεσσηνίας, όπου οι άνδρες του Ιμπραήμ υποχώρησαν ατάκτως αφήνοντας 200 νεκρούς και πολλά οπλα, τα οποία έστειλε ο Καρατάσος ως λάφυρα στην Τριπολιτσά.

Και πρέπει να είναι πάρα πολλοί, διότι κυρίως μετά τον χαλασμό της Κασσάνδρας η Χαλκιδική σχεδόν ερήμωσε, επειδή πάρα πολλοί Χαλκιδικείς κατέφυγαν στις Σποράδες, την Αταλάντη και σε άλλα μέρη της νοτίου του Ολύμπου Ελλάδος. Το βεβαιώνει και ο αυτόπτης μάρτυρας από την Λόκοβη (Ταξιάρχης) Αργυρός Σάρης[19]: «... Σε πολλά χωριά από εκατό φαμίλιες έμειναν δέκα...», και άλλοι: «... Τότε και τα πέριξ χωριά της Θεσσαλονίκης ομού με το περίφημον εκείνο της Αγίας Αναστασίας Μοναστήριον, της Καλαμαριάς χωρία, Κασσάνδρας, με όλα του Χολομώντος τα χωρία ηφανίσθησαν και ούτως έως το Άγιον Όρος τα χωρία από τους Οθωμανούς ερημώθησαν...»[20].

Και ο πόθος των Χαλκιδικέων να δούν ελεύθερη τη Μακεδονία μας, να δούν ελεύθερη την ιδιαίτερη πατρίδα τους τη Χαλκιδική, δεν έσβησε ποτέ, είτε ζούσαν στην ελεύθερη πλέον Ελλάδα είτε στην υπόδουλη. Το μαρτυρούν τα δημοτικά τραγούδια μας, τα ποιήματα των λογοτεχνών μας, όπως το ποίημα του Αλέξανδρου Σούτσου:

Ο θάνατος του ετερόχθονος αγωνιστού[21]

Ο μαυροφόρος Μακεδών με βήμα λυπημένο

Με το μακρύ τουφέκι του στον ώμον κρεμασμένο

Εις το γεφύρι έφθασε του Μάντζαρη πλησίον,

Πλησίον των ελληνικών και τουρκικών ορίων,

Και πριν να σφάξη και σφαχθή το ύστερο φιλί του

Ο ετερόχθων έδιδεν εις το μικρό παιδί του,

Και το παιδί εθρήνει

Χωρίς να ξεύρη και αυτό πως τόσο δάκρυ χύνει.

«Πατέρα μου, λοιπόν ζητάς, ζητάς να σε αφήσω;

Παντού, παντού το δύστυχο θα σε ακολουθήσω.

Και που πηγαίνεις;» – «Μή κ' έγώ να ξεύρω που πηγαίνω;

Πηγαίνω καθώς το νερό αυτό το θολωμένο.

Μας πήραν την πατρίδα μας» - «Και ποίος μας την πήρε;»

-«Εις την μητέρα σου, παιδί, καθώς σε είπα σύρε».

Και το παιδί δεν κλίνει

Ν' αφήση τον πατέρα του, κ' εκείνος δάκρυ χύνει·

Και λέγει: «Έλαβα πληγές, αυτήν στο Δραγατσάνι

Και ταύταις στην Αράχωβα και στις Γραβιάς το Χάνι·

Τα κτήματά μας δήμευσεν ο Τούρκος στην Κασσάνδρα

Και ν' ακουμβήσουμε εκεί δεν έχουμε μίαν μάνδρα·

Πλην και η γή μας πολεμά η μ' αίμα μας βρεγμένη

Και εις τους αγωνιστάς ημάς ο τάφος τώρα μένει».

Και το παιδί να κρίνη

Δι' όλα αυτά δεν ημπορεί, κι' εκείνος δάκρυ χύνει.

Πρινάρια έκοψε· φωτιά υψώθηκε μεγάλη·

Από τον κόρφο του πολλά διπλώματα εβγάλλει,

Τα καίει και την στάχτη τους σκορπίζει στον αέρα,

.....

Και το παιδί τρομάζει

Ωσάν το ελάφι πιλαλεί και «μάννα μου» φωνάζει.

Κι' εκείνος με γυμνό σπαθί κραυγάζει: «Άφ' ου ξένος

Και εις αυτό απέμεινα το ιδικό μας Γένος,

Άφ' ου, πατρίς μου άθλια, πατρίς Μακεδονία,

Παντοτεινή το στήθος σου βαρύνει τυραννία,

Ανδρεία καθώς έζησα με μένει ν' αποθάνω».

Και εις των Τούρκων έπεσε την φυλακήν επάνω·

Και το παιδί ακόμα

Προσμένει τον πατέρα του στο ερημό του δώμα».

Το μαρτυρούν η Επανάσταση του 1854 στη Χαλκιδική, η προετοιμασθείσα Επανάσταση του 1878, ο Μακεδονικός Αγώνας, οι Βαλκανικοί πόλεμοι.

ΠΑΡΑΠΟΜΠΕΣ

1. Ερ. Ζέλλιου-Μαστοροκώστα, Χαλκιδική: Επαναστάσεις κατά την τουρκοκρατία – Μακεδονικός Αγώνας, Θεσσαλονίκη, Μαΐανδρος, 1996, σσ. 67.
2. Ι. Κ. Βασδραβέλλης, Οι Μακεδόνες εις τους υπέρ της ανεξαρτησίας αγώνας 1796-1832, Θεσσαλονίκη, Ε.Μ.Σ., 1950, σσ. 101319.
3. Βλ. όπ. αν., σημ. 1.
4. Απ. Βακαλόπουλος, Ιστορία του Νέου Ελληνισμού, τ. 6, Θεσσαλονίκη 1982, σ. 529.
5. Γ.Α.Κ. , Υπ. Δικ., φάκ. 29.
6. Ε.Β.Ε./Τ.Χ.Ο., Αρχείο Αγωνιστών, Κ. 51, φάκ. 31, αρ. έγγρ. 26386.
7. Γ. Χ. Χιονίδης, «Οι εις τα μητρώα των αγωνιστών του 1821 αναγραφόμενοι Μακεδόνες», Μακεδονικά 12 (1972) 41.
8. Βλ. οπ.αν., σημ. 6, φάκ. 29, αρ. έγγρ. 26390, 26391, 26392, 26394.
9. Βλ. οπ.αν., σημ. 6, φάκ. 30, αρ. έγγρ. 26381, 26382.
10. Βλ. οπ.αν., σημ. 6, φάκ. 30, άρ. έγγρ. 26383, 26384, 26385.
11. Γ. Δ. Κορομηλάς, «Δουμπιώτης», Μεγάλη Ελληνική Εγκυκλοπαίδεια, τ. Θ', σ. 520.

12. Βλ. οπ.αν., σημ. 1, σ. 45.

13. Ερ. Ζέλλιου-Μαστοροκώστα, «Η οικογένεια Δουμπιώτη», Μακεδονικά 35 (2006) 293-298.

14. Βλ. οπ.αν., σημ. 6, φάκ. Βασιλείου Αθανασίου. Γ. Δ. Κορομηλάς, «Αθανασίου Βασίλειος», Μεγάλη Ελληνική Εγκυκλοπαίδεια, τ. Β', σ. 10. Κ. Χιούτης, «Βασίλης Αθανασίου: Ένας Χαλκιδικιώτης αξιωματικός στο στράτευμα του Αλέξανδρου Υψηλάντη στη Μολδοβλαχία», Χρονικά της Χαλκιδικής 52-53 (2007-2008) 201-220.

15. Βλ. οπ.αν., σημ. 1, σ. 40. Ο υιός του Γιαννάκη Παπαγεωργάκη Γεώργιος Χρυσίδης -είχε αλλάξει το επίθετό του για ευνόητους λόγους- υπηρέτησε κατά τη διάρκεια της Επανάστασης σε διοικητικές θέσεις και στις 14 Απριλίου 1932 διορίσθηκε διευθυντής της Εθνικής Εφημερίδος.

16. Γ. Δ. Κορομηλάς, «Θανασάκης», Μεγάλη Ελληνική Εγκυκλοπαίδεια, τ. ΙΒ', σ. 448.

17. Π. Στάμου, Η ηρωική Κασσάνδρα ανά τους αιώνες, Αθήναι 1961, 66-67.

18. Γ. Δ. Κορομηλάς, «Βασιλικός», Μεγάλη Ελληνική Εγκυκλοπαίδεια, τ. Β', σ. 10.

19. Ερ. Ζέλλιου-Μαστοροκώστα, Ταξιάρχης Χαλκιδικής, Θεσσαλονίκη, Μαϊάνδρος, 1994, σσ. 47-57.

20. Ι. Μαμαλάκης, «Διήγησις περί Αγίου Όρους εν καιρώ της επανάστασης του 1821», Επιστημονική Επετηρίς Φιλοσοφικής Σχολής Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης 7 (1957) 228.

21. Αλ. Σούτσου, Άπαντα, Αθήναι 1916, σσ. 215-216.

Φωτό: thehistoryofgreece.blogspot.com

Πηγή: Παγκαλκιδικός Λόγος, τεύχος 1ο, Οκτώβριος - Δεκέμβριος 2009, σελ. 19-21